

Strasbourg, 11 December 2009

Local language version
GVT/COM/III(2009)001

**ADVISORY COMMITTEE ON THE FRAMEWORK CONVENTION FOR
THE PROTECTION OF NATIONAL MINORITIES**

**COMMENTS OF THE GOVERNMENT OF MOLDOVA
ON THE THIRD OPINION OF THE ADVISORY COMMITTEE ON THE
IMPLEMENTATION OF THE FRAMEWORK CONVENTION FOR THE
PROTECTION OF NATIONAL MINORITIES
BY MOLDOVA**

(received on 11 December 2009)

Comentariile
pe marginea Opiniei III asupra Republicii Moldova
a Comitetului Consultativ al Consiliului Europei privind
Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale,
adoptată la 26 iunie 2009

INTRODUCERE

În luna februarie 2009 a început al treilea ciclu de monitorizare de către Consiliul Europei al implementării Convenției-cadru pentru protecția minorităților naționale în condițiile Republicii Moldova. Pe data de 24 februarie 2009, Comitetului Consultativ¹ al Consiliului Europei privind Convenția-cadru a fost prezentat al III-lea Raport periodic al Republicii Moldova² privind implementarea Convenției-cadru, precum și în perioada 21-24 aprilie 2009 a avut loc vizita delegației CC la Chișinău, cu vizitarea r-nului Otaci.

În baza conținutului Raportului III periodic și altor surse scrise, precum și informației colectată de experții CC în timpul întrevederilor guvernamentale și neguvernamentale în cadrul vizitei în Chișinău și r-nul Otaci a fost elaborată Opinia III asupra Moldovei a Comitetului Consultativ al Consiliului Europei privind Convenția-cadru³, adoptată la 26 iunie 2009. Acest document a fost remis reprezentanților oficiali ai Republicii Moldova în scopul elaborării comentariilor respective referitor la concluziile și recomandările formulate în Opinia III asupra Moldovei privind situația minorităților naționale și asigurarea drepturilor lor în contextul implementării Convenției-cadru.

Este îmbucurător faptul, că structurile europene recunosc și salută toate măsurile întreprinse de către Republica Moldova pentru dezvoltarea sistemului de protecție a drepturilor minorităților naționale și aplicării legislației în vigoare din sfera dată.

Generalizînd situația minorităților naționale, CC a reflectat realizările Moldovei ce mărturisesc despre metoda constructivă manifestată în procesul implementării Convenției-cadru și întreprinderea unui spectru larg de măsuri concrete întru dezvoltarea sistemului de protecție a drepturilor minorităților naționale, în special în sfera învățămîntului: s-au extins posibilitățile de studiere a limbilor minoritare, se dezvoltă educația multilingvistică. De asemenea, CC menționează, că societatea moldovenească se deosebește prin un caracter pașnic al relațiilor interetnice, o atmosferă interetnică tolerantă și de stimă reciprocă. Sînt întreprinse măsuri întru perfecționarea legislației în domeniul prevenirii și combaterii discriminării. A continuat activitatea întru păstrarea și dezvoltarea patrimoniului cultural al minorităților naționale. Sînt emise programe publice TV și radio în limbile minoritare, etc. Totodată, CC a acordat o atenție deosebită situației actuale etnolingvistice și proceselor social-politice din Republica Moldova.

Textul Opiniei III asupra Moldovei a fost remis oficial reprezentanților Republicii Moldova în perioada care a coincis cu formarea unei noi componente a Parlamentului și numirea noului Guvern al Republicii Moldova în urma alegerilor parlamentare din 29 iulie curent. În componența Parlamentului activează grupul de deputați care aparțin minorităților naționale. Acest fapt demonstrează egalitatea drepturilor cetățenilor din Republica Moldova, indiferent de originea etnică, inclusiv și participarea la viața politică. Astfel, aflarea în componența

¹ În continuare, va fi utilizată abrevierea CC.

² În continuare – Raportul III periodic.

³ În continuare – Opinia III asupra Moldovei.

noului Parlament a deputaților aparținând minorităților naționale este una din posibilitățile oferite conform legii pentru participare la viața politică, precum și la viața culturală și social-economică, la viața publică, pentru influență asupra luării deciziilor ce țin de interesele lor, ceea ce corelează cu recomandările CC. (*Vezi pct. 165, 171*)⁴

Interesele reprezentanților minorităților naționale au fost luate în considerație la editarea buletinelor de vot, redactate în două limbi: de stat și rusă.

În aceeași perioadă, a fost adoptat Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova „Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare”, pentru anii 2009-2013. Programul conține capitolul „Integrarea minorităților naționale”, în care sînt definite obiectivele de guvernare referitor la acest domeniu:

- Păstrarea și consolidarea patrimoniului cultural și lingvistic al minorităților naționale care locuiesc pe teritoriul Republicii Moldova.
- Promovarea unei politici de stat coerente și multidimensionale în raport cu minoritățile naționale.
- Perfecționarea cadrului juridic în scopul asigurării integrării minorităților naționale în viața social-administrativă, cultural-politică și economică din Republica Moldova.

În Program sînt definite acțiunile prioritare întru realizarea obiectivelor de guvernare, și anume:

- dezvoltarea cadrului juridic în direcția protejării și dezvoltării culturii și limbilor minorităților naționale care locuiesc pe teritoriul Republicii Moldova, inclusiv promovarea predării în limbile minoritare în instituțiile de învățămînt preuniversitar;
- elaborarea și aplicarea unui Program de stat pentru asigurarea condițiilor necesare pentru studierea și aplicarea limbii oficiale a Republicii Moldova de către cetățenii alolingvi, inclusiv de către funcționarii publicii și aleșii locali;
- perfecționarea cadrului legislativ existent privind relația dintre comunitățile etnoculturale înregistrate și stat, extinderea domeniilor de cooperare și activități comune, ajustarea practicilor existente la normele internaționale și europene;
- susținerea de către stat a programelor de promovare a coeziunii sociale cu ajutorul insituțiilor etnoculturale înregistrate în Republica Moldova;
- asigurarea condițiilor și oportunităților de educație în limba maternă și celor de păstrare a culturii minorităților naționale.

Astfel, direcțiile activității ulterioare ale Guvernului Republicii Moldova corelează cu șirul de recomandări din Opinia III asupra Moldovei. (*Vezi pct. 38, 64, 71, 72, 121, 142, 150, 151*)

Republica Moldova continuă activitatea orientată spre integrarea europeană. Se realizează pregătirea noului Acord de Asociere între Republica Moldova și Uniunea Europeană. Acordul va stabili direcțiile prioritare ale viitoarei colaborări în diverse sfere de interese comune moldo-europene, printre care – promovarea principiilor de egalitate și nediscriminare, libertatea religiei și drepturile minorităților naționale, precum și studierea căilor și metodelor de soluționare a problemelor din domeniul relațiilor interetnice (în special, problema ratificării Cartei europene a limbilor regionale sau minoritare,

---

⁴ Aici și în continuare, în paranteze sînt indicate note ce corespund punctelor Opiniei III asupra Moldovei.

îmbunătățirea situației național-culturale și sociale a populației rome și altele, ceea ce corespunde recomandărilor CC. (*Vezi pct. 46, 51, 79, 80, 106*)

Comentariile pe marginea Opiniei III asupra Moldovei sînt elaborate de Biroul Relații Interetnice – organul administrației publice centrale care coordonează procesul implementării și monitorizării implementării Convenției-cadru pentru protecția minorităților naționale.

Conform recomandărilor CC (*Vezi pct. 5*), în scopul informării mai largi privind conținutul Opiniei III asupra Moldovei, Biroul a tradus în limba de stat textul Opiniei III și expediat la ministere, alte organe ale administrației publice centrale și structuri cointeresate, competența de resort ale cărora prevede participarea la realizarea acestora.

Astfel, cu concluziile și recomandările CC au făcut cunoștință reprezentanți ai 16 instituții de resort din republică, inclusiv: Comisia pentru Drepturile Omului a Parlamentului Republicii Moldova, Avocații Parlamentari (Centrul pentru Drepturile Omului), Cancelaria Guvernului Republicii Moldova, Ministerul Culturii, Ministerul Educației, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Justiției, Ministerul Economiei, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Sănătății, Ministerul Tehnologiilor Informaționale și Comunicațiilor, Biroul Național de Statistică, Biroul Migrație și Azil pe lângă MAI, Consiliul Coordonator al Audiovizualului, Compania „Teleradio-Moldova”.

Comentariile ce se referă la sfera de activitate a organelor enumerate, în contextul recomandărilor CC, sînt incluse în documentul dat.

Este necesar de menționat, că experții CC au manifestat interes aparte față de necesitățile și problemele minorităților naționale din Republica Moldova, care au fost formulate de liderii și membrii organizațiilor neguvernamentale pentru protecția drepturilor omului și asociațiilor etnoculturale ale minorităților naționale în cadrul întrevederilor cu delegația CC.

În scopul informării membrilor Consiliului coordonator al organizațiilor etnoculturale ale minorităților naționale Biroul Relații Interetnice a tradus textul Opiniei III asupra Moldovei în limba rusă, care este pe înțelesul tuturor din rîndurile minorităților naționale. Concluziile și recomandările experților CC au fost discutate la ședința Consiliului Coordonator al organizațiilor etnoculturale pe 20 octombrie și 19 noiembrie 2009 și pe 27 octombrie 2009 la ședința Comitetului de conducere a Consiliului Coordonator. În cadrul acestor ședințe liderii organizațiilor etnoculturale – membrii Consiliului Coordonator au expus un șir de opinii, care este necesar de pus în atenția membrilor CC.

Astfel, este exprimat dezacordul cu opinia experților CC că încălcările drepturilor omului, ce au avut loc după alegerile parlamentare din aprilie 2009 pot influența negativ implementarea Convenției-cadru (*Vezi Sumar, alin. 7; pct. 12, 75, 90*). Reprezentanții Consiliului Coordonator consideră, că evenimentele menționate nu pot fi legate de situația interetnică și drepturile minorităților naționale și nu este justă aprecierea lor în contextul relațiilor interetnice. În Raportul pentru drepturile omului al Comisarului Consiliului Europei Tomas Hammaberg despre vizita în Moldova în perioada 26-28 aprilie 2009, la care se referă experții CC se conțin afirmații privind acțiuni exigente și violente ale poliției față de persoanele reținute în urma evenimentelor din aprilie. În comentariile sale, pe marginea Raportului numit, reprezentanții autorităților moldovenești au recunoscut faptul că din partea colaboratorilor de poliție s-a făcut abuz de putere față de reținuții în urma evenimentelor menționate și au exprimat tendința de luare a măsurilor eficiente pentru combaterea unor

astfel de manifestări. Însă, în comentariile Ministerului Afacerilor Interne nu se conțin informații privind reclamații de încălcare a drepturilor reprezentanților minorităților naționale.

La 20 octombrie 2009, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat o Hotărîre specială privind constituirea Comisiei de anchetă pentru elucidarea cauzelor și consecințelor evenimentelor de după 5 aprilie 2009, nr. 43. Conform Hotărîrii, din componența Comisiei fac parte reprezentanții tuturor fracțiunilor politice; la lucrările Comisiei de anchetă, prin decizia acesteia, vor participa reprezentanți ai societății civile, experți și reprezentanți ai organizațiilor internaționale; Comisia va prezenta Parlamentului, în termen de 60 de zile, un raport privind rezultatele investigării evenimentelor de după 5 aprilie 2009.

Ministere și alte structuri cointeresate de stat și obștești, inclusiv membrii Comitetului de conducere a Consiliului Coordonator al organizațiilor etnoculturale, după studierea și analiza Opiniei III asupra Moldovei constată, că în textul documentului se conține informație declarativă, lipsesc exemple concrete și surse informaționale de încălcare a drepturilor reprezentanților minorităților naționale, în special cînd sînt menționate cazurile de manifestare a discriminării, oprinare și alte acțiuni intolerante față de reprezentanții unor etnii aparte, confesii și imigranți. Există un șir de inexactități, în special cînd se analizează sistemul de educație în limbile minoritare etc.

Este de menționat, că în scopul realizării recomandărilor CC, se i-au măsuri practice concrete deja în procesul elaborării Comentariilor date. Astfel, referitor la statutul Biroului Relații Interetnice (*Vezi pct. 18, 194*), se întocmește un nou Regulament al activității acestuia, care va permite sporirea rolului și importanței Biroului în procesul de armonizare a relațiilor interetnice la etapa nouă a integrării europene a Republicii Moldova. Referitor la sporirea rolului intermediar al Consiliului Coordonator al organizațiilor etnoculturale în dialogul cu autoritățile (*Vezi pct. 176, 199*), au avut loc întâlniri ale membrilor Consiliului Coordonator cu DI Vladimir Filat, Prim-ministru Republicii Moldova (13 octombrie 2009) și DI Marian Lupu, deputat candidat la postul de Președinte al Republicii Moldova (20 octombrie 2009). Referitor la susținerea minorității rome (*Vezi pct. 28, 29, 51, 197*) a avut loc prezentarea proiectului „Romii Republicii Moldova: situația actuală și perspective” (6 noiembrie). Proiectul este realizat de asociații obștești rome în parteneriat cu Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei și Ministerul Sănătății, cu suportul Biroului Relații Interetnice.

Examinarea Opiniei III asupra Moldovei permite de constatat, că concluziile, recomandările și problemele nesoluționate expuse în Capitolul I „Concluzii principale” și Capitolul II „Comentarii la Articole aparte ale Convenției-cadru”, sînt generalizate în Capitolul III „Concluzii finale”, conținutul căruia poate servi drept bază pentru concluzii și recomandări ale Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei asupra Moldovei. Reieșind din acest fapt, în Comentariile propuse este reflectată poziția organelor oficiale moldovenești și reprezentanților organizațiilor neguvernamentale referitor la conținutul Capitolului III „Concluzii finale”, expus în pct. 192 – 200.

Comentariile la pct. 192-200 ale Capitolului III „Concluzii finale”

Pct. 192

Conform informației **Biroului Național de Statistică**, recensământul populației din anul 2004 a fost efectuat în conformitate cu „Recomandările vizînd recensămintele populației și a locuințelor” elaborate de CEE, EUROSTAT și ONU și a cuprins toți cetățenii Republicii Moldova cu domiciliul în țară, precum și persoanele cu cetățenie străină sau fără cetățenie, care aveau domiciliu în republică.

Toate categoriile de persoane, indiferent de etnie, au fost chestionate în baza unui program unic al recensământului (chestionar unic), în care și-au găsit reflectare toate rubricile de bază recomandate, precum și unele rubrici suplimentare, pentru satisfacerea necesităților țării. Apartenența etnică a populației (rubrică suplimentară) a fost studiată prin intermediul rubricii „naționalitatea”, care în sens demografic reprezintă apartenența persoanei la un *grup etnic*. Informația despre posedarea limbilor a fost studiată sub 3 aspecte: limba maternă; limba în care vorbește de obicei și alte limbi pe care le posedă persoana, acestea fiind stipulate ca rubrici suplimentare și în recomandările CEE, ONU și EUROSTAT.

Programul recensământului (inclusiv formularea întrebărilor) a fost coordonat cu toate autoritățile publice interesate și aprobat de Comisia republicană pentru recensământul populației.

Dat fiind, că rubricile etnia/limba poartă caracter sensibil și subiectiv, la efectuarea anchetării populației au fost constatate unele abateri în tratarea acestora de către unii respondenți, în alte cazuri – de către personalul de recensămînt. Cu toate acestea, nu este vorba de o eroare în masă, care a avut un impact decisiv la rezultatele finale.

Rezultatele recensământului populației din anul 2004 a constatat schimbarea structurii populației după naționalități, care în perioada intercensitară a fost influențată preponderent de intensitatea emigrării persoanelor din rîndul minorităților naționale, ceea ce se atestă și din datele statistice curente vizînd migrația populației din perioada respectivă. De asemenea, la toate etniile a fost înregistrat și un spor natural negativ, rezultat în special de criza socio-economică, dar și de structura pe vîrstă a populației. Ponderea moldovenilor în numărul total al populației țării în 1989 constituia 64,5%, iar în 2004 – 75,8%.

Totodată, este necesar de menționat, că rezultatele recensământului din anul 2004, la care se referă CC, nu includ date privind populația raioanelor de Est și mun. Bender, ceea ce a fost indicat în textul celui de-al III-lea Raport periodic al Republicii Moldova privind implementarea Convenției-cadru, prezentat CC în februarie 2009.

În teritoriul raioanelor din Estul Republicii Moldova (Transnistria) a fost organizat un recensămînt separat de către autorități nerecunoscute, la 11 noiembrie 2004. Conform acestui recensămînt populația totală a „Republicii Moldovenești Nistrene” era de 550 mii în 2004, ce demonstrează o scădere substanțială față de anul 1989, cînd în acest spațiu locuiau 679 mii persoane.

De asemenea, au avut loc unele schimbări în structura etnică în această regiune. Astfel conform recensământului din anul 2004:

- moldovenii reprezentau 31,9%

- rușii 30,3%
- ucrainenii 28,8%
- alte etnii 9%

Menționăm, că în Raportul final referitor la rezultatele recensământului a fost constatat că circa 6% din populația Republicii Moldova a rămas în afara recensământului (familii plecate integral peste hotare, etc.).

La pregătirea următorului recensământ al populației (propus de către Biroul Național de Statistică pentru anul 2012) se va elabora un program al recensământului, în care se va ține cont de propunerile și necesitățile informaționale ale autorităților publice interesate, care se vor încadra în cadrul legislativ al Republicii Moldova, și inclusiv de recomandările Grupului Internațional de Experți asupra monitorizării recensământului populației din anul 2004.

Biroul Național de Statistică a elaborat proiectul legii cu privire la recensământul general al populației din anul 2012, adoptarea căreia de către Parlamentul Republicii Moldova va crea cadrul juridic necesar pentru efectuarea recensământului populației și va permite excluderea aspectului subiectiv și voluntar la pregătirea și efectuarea recensământului populației.

Rezultatele recensământului vizînd minoritatea **romilor** au fost influențate de faptul că majoritatea reprezentanților acestei etnii migrează împreună cu familiile și un număr al acestora nu a fost cuprins de recensământ. Este necesar de menționat, că conform recensământului din anul 1989, numărul populației rome constituia 11.571 pers., astfel numai 0,3% din populația se identificau ca romi. Conform recensământului din anul 2004, romii constituie 0,4% din populație (12.271 pers.).

Conform informației **Ministerului Tehnologiilor Informaționale și Comunicațiilor**, datorită totalității măsurilor întreprinse din momentul implementării Sistemului național de pașapoarte actual și introducerii în Registrul de Stat al Populației, la 26 octombrie 2009 este stocată informația despre **12.901 persoane de etnie romă** (inclusiv 12.138 persoane documentate cu buletin de identitate al cetățeanului Republicii Moldova, 10.836 persoan documentate cu pașaport al cetățeanului Republicii Moldova, 14 persoane documentate cu permis de ședere permanent pentru cetățeni străini, 1 persoană documentată cu buletin de identitate pentru apatrizi domiciliați permanent în Republica Moldova, 616 persoane înregistrate pe proiectul RG (*forma nr. 9, pașapoarte de tip sovietic, etc.*)).

Reieșind din datele statistice expuse mai sus, opinia liderilor organizațiilor obștești **rome** că minoritatea romă din Moldova este mai numeroasă decît datele oficiale este neargumentată.

Pct. 193

După părerea **Avocaților Parlamentari** afirmațiile CC vizavi de manifestările de intoleranță în privința unor persoane ce aparțin anumitor minorități, cum ar fi romii și emigranții neeuropeni, corespund realității.

În acest context, Avocații Parlamentari cheamă autoritățile moldovenești să manifeste o atitudine responsabilă vis a vis de recomandările CC, expuse în Opinia III asupra Moldovei, în legătură cu examinarea cazurilor de discriminare.

La instituția Avocaților Parlamentari au fost înregistrate câteva cazuri cu referire la problema discriminării pe criteriul de etnie, în special de etnie romă. Investigațiile pe cazurile respective au confirmat afirmațiile invocate de petiționari (atitudinea xenofobă a administrației unei instituții preșcolare în raport cu părinții de etnie romă, limitarea accesului persoanelor de etnie romă în localuri de agrement). În rezultatul investigațiilor efectuate pe cazul dat, Instituția Avocaților Parlamentari au sesizat autoritățile responsabile pentru a lua măsurile ce se impun, în vederea neadmiterii pe viitor a unor atare situații. Însăși faptul sesizării unui număr relativ mic de cazuri de discriminare în raport cu persoanele de etnie romă nu atestă inexistența problemelor la acest capitol. Populația de etnie romă nu este suficient informată asupra drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Mai cu seamă și informațiile difuzate în mass-media denotă un spectru de probleme care duc la marginalizarea și izolarea socială a persoanelor de etnie romă. În acest context, autoritățile trebuie să întreprindă acțiuni de informare a reprezentanților etniei romă privind drepturile lor.⁵

Comportamentul inadecvat al colaboratorilor de poliție a constituit subiectul abordat și în unele adresări către Avocații Parlamentari în care cetățenii ce aparțin altor naționalități (originari din Țările Africii și Asiei) au invocat atitudinea discriminatorie din partea organelor de ocrotire a normelor de drept (spre exemplu, în cazul când sînt opriți în stradă sub pretextul verificării faptului șederii legale pe teritoriul Republicii Moldova). De asemenea, Avocații Parlamentari au fost sesizați de cetățenii străini, aflați legitim pe teritoriul țării care invocau lezarea drepturilor proclamate în Constituția Republicii Moldova materializate prin atitudini tendențioase ale colaboratorilor Biroului Migrație și Azil al Ministerului Afacerilor Interne. În special, în adresările acestora se menționează asupra dificultăților în obținerea actelor necesare (adeverinței de migrant) pentru prelungirea permiselor de ședere, precum și problema obținerii cetățeniei Republicii Moldova, deși întruneau toate condițiile necesare pentru obținerea acesteia.

În cadrul examinării adresărilor cu referire la acest subiect, Avocații Parlamentari au constatat că în afara factorului uman, litigiile în cauză a fost determinate și de neelaborarea Regulamentului privind modul de eliberare, prelungire, suspendare și anulare a adeverinței de imigrant, permisului de muncă și confirmării de repatriere în Republica Moldova, preconizată pentru sfîrșitul anului 2004, conform Planului de activitate al Guvernului pe trimestrul IV al anului 2004, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 1072 din 29 septembrie 2004.

Intervențiile abuzive și cu regularitate din partea colaboratorilor organelor de poliție în incinta localului în care se întruneau persoanele ce împărtășesc religia musulmană au fost unele din problemele invocate în adresările către Avocații Parlamentari. Calificînd acțiunile colaboratorilor poliției neadecvate situației, cînd Constituția Republicii Moldova garantează libertatea conștiinței și pledează pentru cultivarea spiritului de toleranță și de respect reciproc, Avocații Parlamentari au înaintat un aviz Ministerului Afacerilor Interne, cerînd curmarea acțiunilor neîntemeiate de intimidare a credincioșilor musulmani din partea colaboratorilor subdivizinilor aflate în subordinea acestuia.

În acest context, Avocații Parlamentari susțin recomandarea CC și insistă asupra necesității extinderii practicii de instruire a colaboratorilor poliției în domeniul drepturilor omului și

---

⁵ Asupra acestor aspecte Avocații Parlamentari s-au expus în Raportul privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova, în anul 2007 prezentat Parlamentului.

minorităților, precum și a introducerii programelor de instruire ale colaboratorilor poliției ținând cont de specificul activității într-o societate multiethnică.

În urma examinării concluziilor și recomandărilor CC **Biroul Migrație și Azil**, care activează în structura Ministerului Afacerilor Interne a prezentat comentariile sale.

În conformitate cu Regulamentul Biroului Migrație și Azil aprobat prin ordinul MAI nr. 234 din 18 iunie 2009, acestuia i se atribuie funcția de control și supraveghere a legislației în domeniul migrației, evidența și eliberarea actelor cetățenilor străini, gestionarea bazei de date privind fluxurile migraționale, monitorizarea regimului de ședere al cetățenilor străini și apatrizilor pe teritoriul Republicii Moldova, combaterea șederii și migrației ilegale, desfășurarea acțiunilor operative de investigații, returnarea, expulzarea, readmisia și detenția străinilor. Reieșind din aceste competențe se constată despre faptul că până în prezent nu au parvenit din partea cetățenilor străini, apatrizilor, sau beneficiarilor de protecție internațională sau umanitară plângeri sau sesizări privitor la comportamente sau aplicarea a careva forme de discriminare vizavi de aceștia, precum și plângeri din partea imigranților privind cazuri de atitudine negativă, aplicarea violenței, reținere ilegală sau alte forme de intimidare, asuprire.

În cadrul pregătirii profesionale și speciale, problematica respectării și mecanismelor de garantare a drepturilor fundamentale ale omului, în special a minorităților constituie un subiect permanent de formare, astfel încât să fie asigurată instruirea continuă a colaboratorilor la capitolul dat.

În vederea profilaxiei, prevenirii fenomenelor infracționale în care ar fi implicați cetățeni străini, apatrizi, beneficiari ai formelor de protecție umanitară sau internațională, inclusiv și a fenomenelor infracționale de sorginte islamică, conform atribuțiilor funcționale și în strictă respectare a legislației în vigoare în domeniul migrației și a Legii cu privire la poliție, nr. 416-XII din 18 decembrie 1990 se desfășoară acțiuni operative de investigație regulamentare, precum și de prevenție și preîntâmpinare a activității infracționale, care sînt bazate pe principii de legalitate, egalitate, nediscriminare, prezumție a nevinovăției, și care se înscriu în măsurile de ordin major în vederea asigurării ordinii de drept și a securității publice.

Se întreprind activ măsuri de prevenire și combatere a manifestărilor sau atitudinii discriminatorii prin promovarea principiilor egalității, nediscriminării și toleranței în cadrul activității curente, precum și prin instruirea colaboratorilor asupra drepturilor și libertăților omului, specificul societăților multietnice și prin conturarea clară a atribuțiilor și obligațiilor de serviciu.

Acordarea și eliberarea vizelor de ieșire-întrare cetățenilor străini cu domiciliu temporar sau permanent în Republica Moldova se acordă în conformitate cu pct. 11 din Hotărîrea Guvernului nr. 376 din 6 iunie 1995 „Cu privire la măsurile suplimentare de realizare a Sistemului național de pașapoarte” (Anexa nr. 2 Regulile de ședere a cetățenilor străini și a apatrizilor în Republica Moldova), în mod egal, nediscriminatoriu, în condițiile respectării exigențelor înaintate pentru aceasta.

Ministerul Afacerilor Interne a elaborat proiectul de Lege privind regimul străinilor în Republica Moldova, care actualmente se află în Parlament pentru examinare și ulterioara adoptare. Odată cu adoptarea acestei legi va fi instituită o nouă procedură de documentare a cetățenilor străini și va fi perfecționat mecanismul privind acordarea dreptului de ședere a cetățenilor străini și apatrizilor în Republica Moldova, acesta fiind în concordanță cu standardele comunitare.

Integrarea cetățenilor străini constituie o direcție prioritară în activitatea Biroului Migrație și Azil, și anume din perspectiva elaborării unor programe complexe de integrare locală și

socială a acestora, care să răspundă particularităților și exigențelor actuale, precum și să asigure integrarea grupului vizat în cadrul societății Republicii Moldova.

Biroul Migrație și Azil contribuie la studierea limbii de stat, care constituie premisa și pilonul de bază în asigurarea integrării eficiente și depline a imigranților, solicitanților de protecție umanitară și internațională, în cadrul societății, precum și un garant al încadrării acestora în câmpul muncii, care de asemenea constituie o formă constructivă de integrare socio-economică.

Adăugător la concluziile CC referitor la manifestările intoleranței, ofenselor și acțiunilor discriminatorii este necesar prezentat opinia Comunității Evreiești din Republica Moldova care a fost expusă în procesul discutării Opiniei III asupra Moldovei privind faptul, că în sfera relațiilor interetnice există o discordanță între asigurarea legislativă și practică a principiilor de egalitate și nediscriminare. Astfel, s-a mărit numărul acțiunilor antisemite și vandalizarea cimitirelor evreiești, negarea Holocaustului, eroizarea fascismului, ce găsește reflectare în mass-media moldovenească (în reviste, jurnale, site-uri informaționale) și activitatea editoarească.

Totodată, urmînd recomandările CC, autoritățile moldovenești vor continua activitatea în vederea cultivării respectului și toleranței față de imigranții, refugiații, beneficiarii de protecție umanitară aflați pe teritoriul Republicii Moldova, instruirea continuă a colaboratorilor în spiritul normelor de drept, principiilor nediscriminării, legalității și egalității, precum și fortificarea mecanismelor legale naționale de garantare a drepturilor și libertăților fundamentale.

În legătură cu faptul, că în Republica Moldova nu există o lege specială privind excluderea oricărei discriminări și reieșind din faptul, că un număr tot mai mare de state adoptă legi speciale cu privire la combaterea și prevenirea discriminării Ministerul Justiției Republicii Moldova a elaborat proiectul Legii privind prevenirea și combaterea discriminării. Totuși, remarcăm că Legislația Republicii Moldova este în cea mai mare parte compatibilă cu cele mai bune practici internaționale în domeniul prevenirii și combaterii nediscriminării, și chiar în lipsa Legii prenotate cuprinde prevederi pentru majoritatea problemelor în materie de discriminare. Proiectul legii nominalizate a fost expediat Guvernului pentru examinare la 30 septembrie 2008. Prin indicația Guvernului nr. 2503-103 din 18 mai 2009, proiectul a fost restituit Ministerului Justiției pentru o definitivare suplimentară. La 25 iunie 2009 prin scrisoarea Ministerului Justiției nr. 03/4144 proiectul de lege repetat a fost expediat pentru coordonare autorităților interesate pentru expunerea propunerilor pe marginea conținutului acestuia.

Referitor la opinia CC, că mass-media deseori provoacă intoleranța față de categoriile de persoane menționate mai sus, este necesar de menționat, că la adresa **Consiliului Coordonator al Audiovizualului** nu au parvenit sesizări din partea reprezentanților minorităților naționale care s-ar referi la anumite acțiuni cu caracter discriminatoriu ale radiodifuzoarelor aflate sub jurisdicția Republicii Moldova. Legislația în vigoare în special, art. 6 (1) al Codului audiovizualului prevede interzicerea și responsabilitatea mass-media pentru provocarea neînțelegerii interetnice, însă nu permite autorităților Republicii Moldova să definească direcția politică a mass-media, inclusiv îndemnul lor la abordarea unui rol pozitiv în obținerea acordului interetnic.

Pct. 194

Referitor la concluziile CC, expuse în paragraful dat, trebuie de prezentat unele precizări. Conform Legii privind Guvernul Republicii Moldova Biroul Relații Interetnice este organ administrativ central, care realizează politica de stat a Republicii Moldova în domeniul relațiilor interetnice.

În 2005, Biroul a devenit succesor de drept al Departamentului Relații Interetnice, când s-a schimbat denumirea acestei instituții, ca și altor organe administrative centrale, ce aveau în denumire definiția de „departament”.

Regulamentul privind activitatea Biroului, aprobat prin Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova nr. 1013 din 3 octombrie 2005 prevede atribuții mai ample în comparație cu atribuțiile Departamentului Relații Interetnice. În procesul reformării administrației publice centrale în 2008, de către Guvernul Republicii Moldova a fost aprobat Planul de dezvoltare instituțională a Biroului Relații Interetnice pentru anul 2009-2011 conform căruia Biroul Relații Interetnice este organul de specialitate al administrației publice centrale care elaborează politica de stat în domeniul ce vizează relațiile interetnice, monitorizarea respectării drepturilor minorităților naționale, susținerea diasporei moldovenești și funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul Republicii Moldova, prin elaborarea și ajustarea legislației naționale la principiile dreptului internațional, ținînd cont de specificul multietnic, multicultural, multilingvistic și regional al minorităților naționale cu suportul societății civile și aportul organizațiilor internaționale.

Biroul Relații Interetnice este menținut în structura administrației publice centrale în corespundere cu modificările și completările introduse în Legea privind Guvernul (Art. 24 în redacția LP21-XVIII din 18 septembrie 2009).

Activitatea Biroului este finanțată din bugetul de stat. Volumul de surse oferite Biroului, inclusiv și pentru manifestări culturale nu s-a micșorat în ultimii ani. Sursele alocate pentru manifestări culturale se utilizează pentru organizarea festivalurilor, conferințelor, meselor rotunde și altor acțiuni orientate spre promovarea diversității culturale, formarea toleranței interetnice și dialogului intercultural, consolidarea societății civile, la care participă reprezentanții tuturor minorităților naționale (spre exemplu Festivalul anual al etniilor, festivalurile multietnice pentru copii, Zilele scrisului și culturii slave, etc).

Totodată, luînd în considerație spectru larg de sarcini al Biroului Relații Interetnice, rolul pozitiv al acestui organ în promovarea principiilor multiculturalismului și multilingvismului, funcțiile de coordonator al procesului de implementare și monitorizare a standardelor internaționale în domeniul drepturilor minorităților naționale, participarea la procesele de integrare europeană și alte domenii de activitate orientate întru susținerea identității etnoculturale a minorităților naționale, reprezentanții organizațiilor etnoculturale și membrii Comitetului de conducere al Consiliului Coordonator în nenumărate rînduri au propus să fie avansat statutul Biroului Relații Interetnice în calitate de organ al administrației publice centrale cu împuterniciri în sfera elaborării politicii de stat, prevenirii și combaterii discriminării, asigurării drepturilor specifice ale minorităților naționale. Propunerea dată a fost expusă în cadrul întrevederii membrilor Consiliului Coordonator al organizațiilor etnoculturale cu Dl Vladimir Filat, Prim-ministru Republicii Moldova (13 octombrie 2009) și Dl Marian Lupu, deputat, candidat la postul de Președinte al Republicii Moldova (20 octombrie 2009). Tot această propunere va fi examinată în cadrul reorganizării administrației publice centrale în conformitate cu Legea LP21-XVIII din 18 septembrie 2009.

Pentru adoptarea Hotărîrii Guvernului Republicii Moldova se întocmește un nou Regulament al activității Biroului, care va permite sporirea rolului și importanței lui în procesul de armonizare a relațiilor interetnice la etapa nouă a integrării europene a Moldovei.

Referitor la recomandările CC privind susținerea altor organe, competența cărora se răsfrînge și asupra domeniului intereselor minorităților naționale, trebuie de recunoscut justă îngrijorarea experților CC că în structura Ministerului Educației în 2007 a fost lichidată direcția specială care se ocupa de problemele educației minorităților naționale și pînă la moment nu au fost luate măsuri pentru restabilirea ei, pe cînd CC a formulat un șir de recomandări pentru perfecționarea în continuare a sistemului de educare și studiere în limbile minoritare.

Referitor la plîngerile reprezentanților minorităților naționale puțin numeroase privind insuficiența susținerii culturii și limbilor lor este oportună prezentarea următoarelor explicații.

Conform rezultatelor recensămîntului populației din anul 2004 în țară locuiesc dispers grupuri etnice puțin numeroase, fiecare numărînd mai puțin de 2000 persoane. Dintre ele – armeni, germani, tătari, azeri, gruzini, greci, uzbeki, ciuvași, letoni, lituanieni, osetini, coreeni, estonieni, italieni și alții.⁶ Reprezentanții etniilor enumerate (149) au comunitățile lor obștești, de nivel republican, liderii cărora sînt membri cu drepturi egale ai Consiliului Coordonator al organizațiilor etnoculturale pe lîngă Biroul Relații Interetnice și sînt implicați permanent în discutarea întrebărilor referitoare la relațiile interetnice; participă la întrevederi consultative cu autorități. Organizațiile etnoculturale ale minorităților naționale puțin numeroase activează, de asemenea, și la nivel local în mun. Chișinău, mun. Bălți.

Reprezentanții minorităților naționale puțin numeroase și organizațiile lor obștești au posibilitatea să folosească diferite moduri de susținere a statului, atît în sfera legislativă, cît și activități practice. Astfel, legislația în vigoare a Republicii Moldova asigură egalitatea drepturilor și posibilităților în diverse domenii pentru reprezentanții tuturor minorităților naționale, indiferent de numărul lor. Activează sistemul de stat al însușirilor de învățămînt preuniversitar, nu este limitat dreptul la crearea asociațiilor obștești,⁷ pentru desfășurarea manifestărilor național-culturale (expoziții, sărbători, întâlniri, „școlile duminicale”, etc) sînt oferite gratuit sălile Casei Naționalităților,⁸ mass-media comentează gratuit acțiunile național-culturale din invitația Biroului Relații Interetnice, este încurajată dezvoltarea contactelor, relațiilor și susținerea din partea statelor, care sînt patrii istorice pentru minoritățile respective – Armenia, Azerbaidjan, Grecia, Italia, Letonia, Estonia și altele.

Pct. 195

Constituția Republicii Moldova prevede că cultele religioase sînt libere să se organizeze potrivit statutelor proprii, în condițiile legislației în vigoare. Statul, la rîndul său, garantează libertatea conștiinței și libertatea religiei pe teritoriul Republicii Moldova.

⁶ Conform recensămîntului din anul 2004, minoritățile naționale puțin numeroase, care au organizațiile lor obștești constituie: armeni – 1829 pers., germani – 1616 pers., tătari – 974 pers., azeri – 891 pers., gruzini – 501 pers., greci – 482 pers., uzbeki – 416 pers., ciuvași – 287 pers., lituanieni – 259 pers., letoni – 185 pers., osetini – 147 pers., coreeni – 116 pers., estonieni – 77 pers., italieni – 64 pers.

⁷ Conform datelor Biroului Relații Interetnice, numărul organizațiilor obștești ale etniilor puțin numeroase înregistrate la nivel republican, este repartizat în felul următor: armenii au 4 organizații etnoculturale, germanii – 2, tătarii – 2, azerii – 3, gruzinii – 1, grecii – 2, uzbekii (inclusiv reprezentanții popoarelor Asiei Centrale) – 1, ciuvașii – 1, lituanienii – 3, letonii – 1, osetinii – 1, coreenii – 1, estonienii – 1.

⁸ În 2009, în Casa Naționalităților și-au desfășurat acțiunile național-culturale: germanii – 4, grecii – 3, italienii – 2, gruzinii – 2, estonienii – 12 ore ale „școlii duminicale”.

Conform concluziilor Avocaților Parlamentari sesizările persoanelor ce împărtășesc religia musulmană cu referire la dificultățile cu care se confruntă în înregistrarea oficială a cultului islamic atestă lezarea dreptului constituțional la libertatea conștiinței de către instituțiile statale.

În acest context, Avocații Parlamentari exprimă opinia privind inițierea dialogului cu reprezentanții religiei musulmane în privința înregistrării cultului islamic.

Conform comentariilor **Ministerului Justiției**, Direcția culte a acestui minister întreprinde măsurile de rigoare pentru a asigura examinarea, în strictă conformitate cu legea a cererilor depuse de minoritățile etnice, confesiei musulmane. După opinia ministerului Cîrmuirii Spirituale a Musulmanilor din Republica Moldova i-a fost refuzată înregistrarea de către Guvern din motivul nerespectării cerințelor legale care urmau a fi întrunite pentru recunoașterea unui cult religios. La 11 februarie 2008 Cîrmuirea Spirituală a Musulmanilor din Republica Moldova a prezentat repetat Ministerului Justiției cererea cu privire la înregistrarea statutului acestei organizații. În procesul de examinare a actelor prezentate pentru înregistrarea statutului organizației menționate, s-a constatat că conținutul acestuia nu corespunde cerințelor legale. Poziția Ministerului Justiției referitor la această problemă a fost expusă în textul Raportului III periodic. *(Vezi informația din art. 8 al Convenției-cadru)*

Cît privește respectarea Hotărîrilor Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO) referitoare la libertatea religiei menționăm că Ministerul Justiției a elaborat și promovat proiectul de lege pentru modificarea art. 54 din Codul contravențional al Republicii Moldova, care a fost aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 429 din 15 iulie 2009 și remis Parlamentului spre examinare. Potrivit acestuia a fost propusă excluderea aplicării expulzării din țară a cetățenilor străini din sancțiunea prevederii art. 54 alin. (4) pentru comiterea contravenției de desfășurare a activității religioase de către cetățeni străini în locuri publice fără anunțarea prealabilă a primăriei localității respective. Proiectul legii menționate a fost elaborat în scopul prevenirii unor eventuale condamnări ale Republicii Moldova la CEDO, care a fost coordonat cu autoritățile interesate și societatea civilă, supus expertizei anticorupție și remis spre examinare Guvernului Republicii Moldova prin scrisoarea Ministerului Justiției nr. 03/6539 din 23.10.2009. Proiectul respectiv a fost elaborat ca urmare a pronunțării de către CEDO la 12 mai 2009 a Hotărîrii în cauza Mașaev contra Moldovei, în care s-a notat că limitarea dreptului la libertatea religiei, prevăzută de art. 200 alin. 3 din Codul cu privire la contravențiile administrative abrogat, și menținută în noul Cod contravențional, a constituit o ingerință ce nu corespundea unei necesități sociale stridente și prin urmare nu a fost necesară într-o societate democratică. În conformitate cu art. 54 din Codul contravențional este îngădită „exercitarea, în numele unui cult religios înregistrat sau neînregistrat ori în nume propriu, a unor practici și ritualuri care contravin Legii privind cultele religioase și părțile componente”. Redacția acestui articol însă nu definește limitele îngădirii exercițiului dreptului la libera manifestare a convingerilor sau a credinței religioase și nici nu este suficient de accesibilă și previzibilă așa încît orice individ să fie în măsură să-și ordoneze conduita socială. În acest sens, alin.(3) art. 54 al Codului contravențional a fost expus în redacție nouă, care permite ingerința autorităților publice în exercițiul libertății de manifestare a religiei și a convingerilor, doar în situația în care exercitarea acesteia pune în pericol siguranța, ordinea, sănătatea, morala publică sau drepturile și libertățile altor persoane. În legătură cu faptul, că printre credincioșii musulmani aflați în Republica Moldova, un număr considerabil sînt cetățeni străini, măsura luată capătă o importanță deosebită în realizarea dreptului la libertatea religiei.

Este de menționat, că ținând cont de specificul dezvoltării istorice a statului moldovenesc întrebarea privind înregistrarea cultului musulman în Republica Moldova este percepută diferit și nu întotdeauna găsește susținere la reprezentanții minorităților naționale, care aparțin altor confesii, ceea ce de nenumărate ori s-a menționat de către liderii organizațiilor etnoculturale. Totodată, unii lideri ai organizațiilor etnoculturale, care reprezintă minoritățile naționale ce profează islamismul (în special azerii) consideră, că ei trebuie să se unească și prin decizie comună să fie înaintat un reprezentant din rândul acestora pentru înregistrarea unei organizații religioase musulmane unice.

Pct. 196

Analizând detaliat toate prevederile și pozițiile reflectate în Opinia III asupra Moldovei nu se poate fi de acord cu mai multe concluzii, în special:

- problemele ce sînt legate de procesul de studiere a limbii de stat, precum și limbilor materne ale minorităților naționale.

Este de menționat, că pentru soluționarea problemelor marcate, Republica Moldova a întreprins mai multe acțiuni concrete, cum ar fi, modificarea și ajustarea permanentă a legislației în vigoare la standardele europene, ducerea unui dialog în scopul ratificării Cartei Europene a limbilor regionale sau minoritare, organizarea de cursuri speciale pentru studierea limbii de stat pentru populația adultă, precum și perfecționarea calității predării limbii de stat în cadrul diferitor instituții de învățămînt, etc, ce a fost reflectat în Raportul III periodic.

În cadrul planului de stat pentru studii obligatorii, conform datelor **Ministerului Educației**, volumul predării limbii de stat în școli cu altă limbă de instruire constituie 4 ore pe săptămîină. Adăugător, sînt utilizate și alte metode orientate spre extinderea componenței limbii de stat pentru elevii alolingvi: studierea facultativă – 1 oră; planuri de studii individuale – 1 oră; predarea unui șir de discipline în limba de stat (istoria, geografia, etc), introducerea predării în două limbi (de stat și rusă).

În completare la informația conținută în Raportul III periodic, cu referire la studierea limbii de stat pentru populația adultă considerăm oportun să aducem la cunoștință CC despre manifestările orientate spre integrarea lingvistică a minorităților naționale, care este realizată de Asociația Națională a Trainerilor Europeni din Moldova (ANTEM).

ANTEM (licența Seria A MMII, nr. 030642) reprezintă o organizație specializată în instruirea lingvistică a reprezentanților minorităților naționale, a cetățenilor străini, în promovarea dialogului intercultural și valorificarea standardelor de vorbire curentă a limbii oficiale a statului în Republica Moldova. ANTEM are ca misiune facilitarea integrării civice, socio-culturale și profesionale, promovarea toleranței interetnice prin instruire și creare a unui mediu lingvistic favorabil, avînd ca activități de bază:

- asistența și formarea trainerilor locali în conformitate cu metodologia de instruire lingvistică a adulților alogeni;
- asistența didactică pe nivele de instruire;
- instruirea lingvistică a alogenilor pentru integrarea lor în societate;
- asigurarea procesului didactic cu echipament modern;
- conferințe metodico-practice;
- imersiunea lingvistică și culturală;
- training-uri pentru formatori;

- campanii de informare;
- extindere de rețea.

În scopurile enumerate au fost încheiate acorduri de colaborare și parteneriat cu autoritățile locale din Basarabeasca, Briceni, Bălți, Ceadâr-Lunga, Ocnîța, Comrat în vederea implementării și susținerii financiare a programului de instruire lingvistică.

Au fost organizate cursuri de instruire de lungă durată, cursuri de imersiune lingvistică în Chișinău, Comrat, Congaz, Basarabeasca, Ceadâr-Lunga, Taraclia, Cahul, Vulcănești, Bălți, Drochia, Ocnîța, Briceni.

Majoritatea persoanelor care audiază cursurile, au exprimat următoarele motive de frecventare, printre care: 26% - „Vreau să cunosc limba oficială a statului”; 25% - „Necesitate de serviciu”; 18% - „Posibilitate de creștere profesională” etc.

Astfel, toată activitatea întru promovarea limbii de stat și instruirea populației adulte este realizată în baza legislației în vigoare a Republicii Moldova și prin metode de susținere din partea organelor de stat, inclusiv financiară.

Una din prioritățile Programului de acțiuni al Guvernului Republicii Moldova „Integrarea europeană: libertate, democrație, bunăstare” pentru anii 2009-2013 se definește prin elaborarea și implementarea programului de stat întru asigurarea condițiilor necesare pentru studierea și folosirea limbii de stat a Republicii Moldova de cetățenii alolingvi, inclusiv de către funcționarii publicii și cei aleși la nivel local.

Luînd în considerație aprecierea generală pozitivă a experienței Republicii Moldova în asigurarea accesului la instruire și studiere în limbile minoritare, formulată de CC, **Ministerul Educației** atenționează asupra unui șir de inexactități, care se conțin în Opinia III asupra Moldovei. (*Vezi pct. 26, 123, 126, 130, 132, 135, 140*) În legătură cu aceasta, este oportună expunerea următoarelor comentarii.

Ministerul Educației a creat un complex metodico-didactic, care include standarde de instruire, curricule, ghiduri metodice, manuale, programe și teste pentru examenele de stat la limbile ucraineană, rusă, găgăuză, bulgară pentru clasele 1-9 din învățământul gimnazial obligatoriu. Toată asigurarea metodică pentru limbile minoritare se elaborează după o concepție unică, în termeni egali și din contul unei surse unice de finanțare. Din anii de studii 2002-2003, Ministerul a introdus în planul de studii și elaborează metodice pentru disciplina nouă obligatorie „Istoria, cultura și tradițiile popoarelor (ucrainean, rus, găgăuz, bulgar)”. Disciplina se predă în limba maternă pentru elevii ce aparțin minorității naționale respective.

Reprezentanții minorităților naționale aleg ca metodă acceptabilă limba maternă nu ca limbă de instruire, ci ca componentă națională, ce include un șir de discipline obligatorii și activități extrașcolare (limba maternă – 2 ore + 1 oră de literatură + 1 oră istoria și cultura poporului = 4 ore pe săptămână). Din această cauză, nu este corect de considerat indicele de bază a dezvoltării sistemului de studiere a limbilor materne numărul instituțiilor în care instruirea are loc numai în limba maternă. Actualmente, într-adevăr ele sînt cîteva. În condițiile multilingvismului și multiculturalismului din societatea moldovenească, reprezentanții minorităților naționale studiază 4 limbi concomitent, inclusiv de stat, maternă, rusă și una din limbile străine moderne.

Este de recunoscut, că există unele dificultăți ce țin de editarea manualelor la limba maternă pentru ramura liceală a sistemului de învățământ preuniversitar, care se explică prin două motive: numărul redus de elevi (300-500 elevi care studiază o limbă respectivă) și lipsa surselor necesare pentru editare. Totodată, pentru clasele liceale pentru studierea limbilor materne sînt elaborate curricule, ghiduri metodice, și de asemenea, sînt utilizate manuale oferite gratuit de metropole de stat corespunzătoare.

În Republica Moldova se realizează o pregătire de calitate a specialiștilor-profesori de limbi minoritare în unele universități. În perioada anilor 1993-2008 a fost pregătit un număr suficient de specialiști lingviști (ucraineană, rusă, găgăuză, bulgară), pregătirea profesorilor de limbi materne pentru școlile din Republica Moldova, de asemenea se realizează în cadrul convențiilor bilaterale interminestriale în Ucraina, Federația Rusă, Bulgaria despre care s-a informat în textul Raportului III periodic.

Ministerului Educației a propus cercetătorilor tineri romi elaborarea curriculei pentru istorie și cultură a populației **rome** din Moldova. Însă, această lucrare se amîna din cauza finanțării insuficiente. Din acest motiv, Ministerul propune includerea acestei lucrări în bugetul unuia din numeroasele proiecte europene pentru romi, care sînt realizate în republică prin organizațiile rome obștești și neguvernamentale și roagă CC să atragă atenția potențialilor parteneri-donatori internaționali asupra acestei probleme. Specificul populației rome din Moldova este acel factor, că romii sînt integrați și asimilați în sfera lingvistică moldovenească și în general, în locurile compact locuite de romi funcționează și este utilizată limba de stat, iar limba sa maternă romii nu o cunosc. Numai în 5-6 sate, romii comunică în limba romani. Aceasta împiedică elaborarea și introducerea limbii romani ca obiect de studiu în sistemul școlar de învățământ.

Nu corespunde realității concluzia CC, că cota de 15% oferită tinerilor romi pentru admiterea în instituții de învățământ superior limitează dreptul de a alege specialitatea. Admiterea în instituții de învățământ superior prevede pentru romi privilegii de a alege diferite specialități. În toate instituțiile superioare, la toate facultățile sînt oferite 15% pentru toate categoriile de abiturienți privilegiați, printre care și romii. Nu există restrîngerii la alegerea specialității și domeniului de studii.

În scopul promovării spiritului de toleranță și dialogului intercultural, Ministerul Educației la momentul actual, a inițiat o prelucrare a standardelor de studii și curriculelor la toate disciplinele școlare, indiferent de limba de predare. Una din cerințele de bază pentru conținutul tuturor disciplinelor este – promovarea principiilor multiculturalii, toleranței interetnice și dialogului intercultural.

Conform legislației în vigoare. în Republicii Moldova funcționează dreptul părinților la alegerea limbii de studiu pentru copiii lor. Limba de studii în 280 de instituții de învățământ este rusă. Printre ele, în 57 – se studiază limba ucraineană, în 54 – găgăuză, în 30 – bulgară, în 2 – idiș, în 1 – poloneză și în 1 instituție – limba germană.

Referitor la aplicarea limbii ruse în sistemul insituțiilor de învățământ, este de evidențiat faptul, că reieșind din istoria Republicii Moldova, limba rusă permanent era utilizată ca un mijloc de comunicare în mediul minorităților naționale ce locuiesc pe teritoriul dat. Anume acest factor generează și argumentează existența unui număr suficient de mare de școli cu

predare în limba rusă unde studiază reprezentanții minorităților naționale (față de cele cu predare în limba maternă a minorităților naționale).

În același timp, mărirea nejustificată și neargumentată a numărului de școli cu predare în limba maternă a minorităților naționale, poate să genereze, în lipsa instituțiilor de învățământ superior de predare în limba lor maternă, plecarea absolvenților acestora peste hotare.

Pct. 197

Referitor la situația **romilor** din Republica Moldova, în contextul concluziilor făcute de membrii CC este de menționat, că statutul acestei categorii de minorități naționale nu diferă de statutul celorlalte minorități naționale. Nici un act legislativ sau normativ nu prevede careva limitări în exercitarea liberă, pentru romi, a dreptului la viață și la integrare fizică și psihică, dreptului la libera circulație, viața familială și privată, dreptului la educație, dreptului la vot și de a fi ales, dreptului la muncă și protecția socială etc.

În acest context, de care drepturi, libertăți ori obligațiuni dispun și beneficiază minoritățile naționale, de aceleași drepturi, libertăți ori obligațiuni dispun și beneficiază și romii. Diferența constă doar în conștiința, intențiile și viziunea acestor minorități naționale asupra principiilor vieții social-culturale.

Este de evidențiat, că în scopul creării unor condiții necesare pentru dezvoltarea social-culturală a romilor a fost aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1453 din 21 decembrie 2006 cu privire la aprobarea Planului de acțiuni pentru susținerea țiganilor/romilor din Republica Moldova pe anii 2007-2010, ceea ce încă o dată confirmă intențiile pe care le are Republica Moldova în asigurarea și implementarea integrării romilor, în viața social-culturală activă a țării noastre.

Ținând cont de recomandările CC privind necesitatea întreprinderii unor măsuri mai eficiente pentru implementarea Planului de acțiuni menționat, este important de indicat următoarele argumente. Adoptarea acestui document de Guvernul Republicii Moldova a însemnat o etapă nouă pentru activitatea organelor de stat întru îmbunătățirea condițiilor de viață și activitatea socială a populației rome și, de asemenea a jucat un rol important în atragerea potențialului la acest proces al ministerelor de resort și organelor de administrație publică. Din rândul specialiștilor ai ministerelor de resort au fost desemnați responsabili coordonatori de procesul realizării acestui Plan, s-au extind cunoștințele funcționarilor publici privind identitatea național-culturală a romilor, condițiile situației lor social-culturale, a apărut conștientizarea necesității de soluționare a problemelor, se dezvoltă colaborarea organelor administrației publice centrale cu organizațiile obștești, care îi reprezintă pe romi. În mediul populației rome s-a activat mișcarea național-culturală, s-au înaintat lideri obștești, de afaceri, de știință ceea ce vorbește de procesul formării elitei naționale.

Totodată, în contextul concluziilor CC expuse în Opinia III asupra Moldovei, este oportun prezentarea informației adăugătoare privind măsurile întreprinse de **Ministerul Tehnologiilor Informaționale și Comunicațiilor, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Sănătății** în cadrul realizării Planului menționat.

În conformitate cu pct. 32 al Planului de acțiuni pentru susținerea țiganilor/romilor din Republica Moldova pe anii 2007-2010 Î.S. „Cris „Registru”” întreprinde un șir de măsuri în scopul informării populației din localitățile în care locuiesc compact romii despre serviciile

prestate de către secțiile de evidență și documentare a populației la documentarea cu acte de identitate din Sistemul național de pașapoarte. Se desfășoară întruniri cu reprezentanții administrației publice locale și asociațiile rome prin intermediul cărora se informează persoanele respective cu privire la prevederile legislației în vigoare privind modul de intrare și ieșire din Republica Moldova, de ședere a cetățenilor străini și a apatrizilor pe teritoriul Republicii Moldova și modul de documentare a populației cu acte de identitate din Sistemul național de pașapoarte.

Ce ține de înregistrarea oportună a nou-născuților, inclusiv de etnie romi, prin ordinul comun al Ministerul Tehnologiilor Informaționale și Comunicațiilor și Ministerului Sănătății nr.114/476 din 12 decembrie 2008, a fost instituit mecanismul de eliberare a certificatelor de stare civilă în instituțiile medico-sanitare și aprobată procedura de instituire a birourilor cu înregistrarea ulterioară a nou-născuților în incinta maternităților.

Astfel, Serviciul Stare Civilă al Ministerul Tehnologiilor Informaționale și Comunicațiilor s-a pus în sarcină organizarea procesului de recepționare în incinta instituțiilor medico-sanitare a actelor destinate înregistrării actelor de stare civilă și de eliberare a certificatelor de stare civilă (inclusiv a formelor complementare).

De către Ministerul Sănătății au fost puse în dispoziția Oficiilor Stare Civilă birouri pentru înregistrarea nou-născuților în maternități prin încheierea contractelor de comodat cu Oficiile Stare Civilă Teritoriale.

La moment în toate maternitățile funcționează cabinete de înregistrare a nou-născuților. Pentru sporirea procesului de înregistrare a nou-născuților în cadrul birourilor OSC cu sediul în maternități prin intermediul medicilor de familie femeile gravide sînt informate despre prezentarea la internare în maternitate a setului de documente necesar pentru înregistrarea nou-născutului. Lucrătorii medicali din maternitate sînt antrenați în procesul colectării documentelor necesare.

Accesul romilor la **asistență medicală** este asigurată conform legislației în vigoare și drepturilor constituționale.

Asistența medicală de urgență, de ambulatoriu și staționar, în cadrul asigurărilor obligatorii de asistență medicală se acordă în măsură egală tuturor cetățenilor Republicii Moldova, indiferent de etnie, gen, vîrstă, etc.

Toți copiii în vîrstă de pînă la 18 ani; elevii din învățămîntul secundar profesional și mediu de specialitate; studenții din învățămîntul superior universitar; rezidenții învățămîntului postuniversitar; gravidele, parturientele și lăuzele; mamele care îngrijesc 7 și mai mulți copii, copiii invalizi de gradul I, invalizii, ș.a. contingente sînt incluși în contingentul asigurat de către stat.

Toate cheltuielile legate de îngrijirile de sănătate a mamei și copilului, la toate nivelurile sistemului de sănătate, sînt acoperite de către Compania Națională de Asigurări în Medicină.

Copiii pînă la 1 an beneficiază gratuit de Vitamina D2 și Hemofer în scopul profilaxiei rahitismului și anemiei.

Copiii de vîrsta 0-5 ani pe parcursul anului sînt asigurați cu medicamente gratuite, conform Programului Conduita Integrată a Maladiilor la Copii în republică (preparate medicamentoase pe 24 poziții).

Copiii de vîrsta 2-5 ani gratuit primesc tratament profilactic de dehelmintizare.

Instruirea femeilor gravide din acest grup populațional în “școala gravidei” și a mamelor cu copii pînă la 1 an în “școala mamei” se efectuează conform regulamentelor în vigoare.

Imunoprofilaxia în rîndul țiganilor/romilor se efectuează conform calendarului de vaccinare.

Totodată, în conformitate cu Planul Anual de Lucru pentru anul 2009, semnat între Ministerul Sănătății și UNFPA, desfășoară un șir de activități în domeniul sănătății reproducerii în cadrul proiectului ”Promovarea accesului la serviciile de bază, securitatea umană și incluziunea socială a grupurilor vulnerabile din Republica Moldova”.

Astfel, întru promovarea accesului la servicii de bază în rîndul grupelor vulnerabile, în perioada 22 iunie – 3 iulie au fost pregătiți 40 lucrători medicali în domeniul sănătății reproducerii și planificării familiale (medici de familie, medici din cabinetele de sănătate a reproducerii, asistenți medicali ai medicilor de familie), care activează în localitățile preponderent cu populație romă.

Iar pentru a spori gradul de acces la servicii și informații în domeniul sănătății reproducerii în rîndul populației romă, Ministerul Sănătății, de comun cu Oficiul UNFPA din Moldova, în perioada 10 septembrie – 31 octombrie 2009, a desfășurat Campania socială de informare „Nu uita ! Sănătatea ta înseamnă – Sănătatea familiei tale”.

Obiectivele politicilor de protecție socială urmăresc ameliorarea condițiilor de viață, o protecție socială corespunzătoare, dialog social și lupta oricărei forme de marginalizare și excluziune socială.

În domeniul **protecției sociale**, legislația națională permite tuturor cetățenilor Republicii Moldova să beneficieze în egală măsură de asistență socială, indiferent de minoritatea națională căreia îi aparțin.

În scopul asigurării unui venit lunar minim garantat familiilor defavorizate, prin acordarea ajutorului social, stabilit în conformitate cu evaluarea venitului global mediu lunar al familiei și necesitatea de asistență socială, a fost adoptată Legea cu privire la ajutorul social, nr. 133-XVI din 13 iunie 2008.

Legea se extinde asupra familiilor ai căror membri sînt cetățeni ai Republicii Moldova, cetățeni ai altor state, apatrizi sau refugiați, care au domiciliu în Republica Moldova, în conformitate cu legislația.

La 31 decembrie 2008, prin Hotărîrea Guvernului nr. 1512 a fost aprobat Programul național privind crearea sistemului integrat de servicii sociale pe anii 2008 – 2012, ce prevede o politică comprehensivă privind susținerea persoanelor în dificultate prin prestarea serviciilor sociale eficiente și de calitate înaltă. Aceste servicii au drept scop de a oferi sprijin persoanelor pe termen scurt sau lung, pentru a satisface nevoile lor sociale, a reduce excluziunea socială și a îmbunătăți calitatea vieții, răspunzînd totodată obiectivelor Programului de activitate al Guvernului Republicii Moldova „Integrarea europeană: libertate, democrație, bunăstare” 2009-2013, la capitolele ce țin de Politicile sociale și Integrarea minorităților naționale.

Dezvoltarea sistemului integrat de servicii sociale va crea oportunități mai bune pentru incluziunea socială a persoanelor în dificultate, (respectiv și persoanelor de etnie romă) asigurînd respectarea drepturilor fundamentale ale acestora. Combinînd măsurile de prevenire, reabilitare, precum și soluționînd cazurile la nivel comunitar înainte ca ele să se agraveze (iar soluționarea lor să devină mai costisitoare), sistemul va deveni mai eficient din

punctul de vedere al costurilor, va acoperi pe toți cei care au nevoie de sprijin social și va avea un impact pozitiv asupra calității vieții cetățenilor.

În acest context, pentru dezvoltarea infrastructurii și a capacităților de acordare a asistenței sociale persoanelor în dificultate, precum și tinerilor, membrilor familiilor lor, pe lângă Secția/Direcția asistență socială și protecție a familiei este instituit serviciul asistență socială comunitară.

La 10 iunie 2009 prin Ordinul Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei nr. 54 a fost aprobat Regulamentul – cadru de activitate al Serviciului de asistență socială comunitară, fișa de post-tip a Șefului Serviciului menționat, fișa de post-tip a asistentului sociale supervisor și a asistentului social comunitar. Asistentul social comunitar este un actor important în comunitate care identifică și evaluează necesitățile segmentului de populație social vulnerabile și le asigură accesul la asistență socială. El sprijină familia indiferent de minoritatea etnică căreia îi aparține, în scopul consolidării și asigurării integrității ei, precum și menținerii copiilor, tinerilor, vârstnicilor și persoanelor cu dizabilități în cadrul familiei și în comunitate.

În data de 10 iunie 2009, în cadrul Ministerului, a fost organizată o instruire internă cu tema „Respectarea principiului nondiscriminării”. În cadrul instruirii date, angajații Ministerului au fost familiarizați cu prevederile Convenției-cadru pentru protecția minorităților naționale, precum și cu cadrul legislativ internațional și național, în domeniu.

În scopul studierii și aplicării experienței altor țări europene în soluționarea problemelor social-culturale a situației populației rome, în perioada 22-27 martie 2009 o delegație a Republicii Moldova, având în componență reprezentanți din un șir de ministere de resort a efectuat o vizită de studiu la București, România.

Vizita a avut loc dintr-un proiect de asistență oficială de dezvoltare pentru Republica Moldova finanțat de Ministerul Afacerilor Externe din România și implementat de UNFPA Moldova. Prin organizarea acestei vizite de studiu s-a urmărit realizarea unui schimb de experiență în formularea și implementarea politicilor cu reprezentanți ai unor instituții relevante din România implicate în promovarea accesului la serviciile de bază, protecție și incluziune socială a populației rome. Programul oficialităților de la Chișinău a inclus întrevederi cu reprezentanți atât din cadrul instituțiilor statale, cât și din cadrul celor nonguvernamentale cum ar fi: Ministerul Afacerilor Externe, Ministerul Sănătății, Ministerul Educației, Cercetării și Inovării, Casei Naționale de Asigurări de Sănătate, Agenția Națională pentru Romi, Centrul Romilor pentru Intervenție Socială și Studii. Totodată, în cadrul acestor întâlniri au fost abordate un șir de subiecte privind conlucrarea în domeniu dintre structurile statale și ONG-uri, necesitățile etnicilor romi, particularitățile etnoculturale, incluziunea socială a romilor.

Referitor la dezvoltarea economică a regiunilor compact populate de către minoritățile naționale, în special a celor populate de romi menționăm, că consecințele transformărilor social-economice din Republica Moldova le resimt toți cetățenii Republicii Moldova, indiferent de naționalitate.

Conform informației **Ministerului Economiei**, acțiunile Guvernului în scopul dezvoltării social-economice a țării sînt stabilite în programele și strategiile naționale, precum sînt: Strategia Națională de dezvoltare pe anii 2008-2011 (Legea nr. 295-XVI din 12 decembrie

2007), Strategia de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor pentru anii 2006-2015 (Hotărârea Guvernului nr. 1288 din 19 noiembrie 2006) precum și altele, care au drept scop dezvoltarea social-economică a tuturor localităților țării, inclusiv și celor compact populate de romi. În condițiile situației nefavorabile a Republicii Moldova, cauzată de efectele crizei economice la nivel mondial, considerăm inoportun de a acorda prioritate unor sau altor localități.

Biroul Relații Interetnice, în calitate de coordonator al realizării și monitorizării Planului de acțiuni pentru susținerea Țiganilor/romilor din Republica Moldova pe anii 2007-2010, va continua activitatea întru extinderea colaborării cu organizațiile obștești rome în contextul concluziilor și recomandărilor CC, în scopul îmbunătățirii situației populației rome din Republica Moldova. În special, în anul 2010 Biroul va începe elaborarea programului de acțiuni pentru susținerea populației rome pentru perioada următoare, cu luarea în considerație a rezultatelor realizării a Planului curent. *(Vezi, de asemenea comentariile la pct. 192, 196)*

Pct. 198

Este motivată constatarea CC privind participarea limitată a persoanelor aparținând minorităților naționale în administrația publică și serviciu public. În componența personalului organelor administrației publice centrale (aparatură de miniștri și alte organe ale administrației publice centrale) reprezentanța persoanelor aparținând minorităților naționale nu corespunde procentului minorităților naționale în componența populației Moldovei, inclusiv reprezentanța minorității rome și minorităților puțin numeroase. Nu este creat mecanismul realizării art. 24 al Legii Republicii Moldova „Cu privire la drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale și statutul juridic al organizațiilor lor”, nr. 382-XV din 19 iulie 2001, care prevede că persoanele aparținând minorităților naționale au dreptul la reprezentanță aproximativ proporțională în structurile executive și judecătorești la toate nivelurile.

Legea Republicii Moldova „Cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public”, nr. 158-XVI din 4 iulie 2008 nu limitează candidarea la o funcție publică după principiul apartenenței etnice. În serviciu public se poate încadra orice persoană care deține cetățenia Republicii Moldova. Însă conform art. 25 (1) b) al Legii, una din condițiile de admitere la funcție publică este posedarea limbii de stat și limbilor oficiale de comunicare interetnică vorbite în teritoriul respectiv în limitele stabilite de lege. Aceeași condiție este reglementată de art. 7 al Legii „Cu privire la funcționarea limbilor pe teritoriul Republicii Moldova” (1989), conform căreia condiția accesului la activitate în organele administrației publice este cunoașterea limbilor de stat și rusă.

Având în vedere, că una din problemele minorităților naționale este integrarea lingvistică, ce limitează posibilitatea reprezentanților acestora la participarea pe larg în serviciu public, se întreprind măsuri concrete pentru îmbunătățirea calității și extinderii accesului la studierea limbii de stat a populației adulte, și în sistemul de învățământ preuniversitar *(Vezi, de asemenea comentariile la pct. 196)*.

Totodată, legislația în vigoare a Republicii Moldova oferă cetățenilor drepturi egale de a alege și a fi aleși, indiferent de apartenența etnică și posedarea limbii de stat. Excepție este candidarea la postul de Președinte al Republicii Moldova și la postul de Bașcan al Găgăuziei; în primul caz este necesară cunoașterea limbii moldovenești, în al doilea – a limbii găgăuze.

Pct. 199

Consiliul Coordonator al organizațiilor etnoculturale deține statutul de organ public consultativ, care activează pe lângă Biroul Relații Interetnice, adoptat prin art. 25, pct. 3 al Legii „Privind drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale și statutul juridic al organizațiilor lor”, nr. 382-XV din 19 iulie 2001. Biroul percepe acest organ ca o verigă în dialogul permanent și consultarea cu organizațiile etnoculturale în procesul de elaborare și promovare a politici de stat în sfera culturală, educativă, lingvistică și altele ce se referă la interesele și necesitățile minorităților naționale din Republica Moldova.

Ca interemediar între minoritățile naționale și autorități, Consiliul Coordonator joacă un rol pozitiv în formularea și exprimarea intereselor național-culturale ale minorităților naționale.

Totodată, în scopul sporirii eficienței și democratizării activității Consiliului, utilizării mai ample a potențialului obștesc al minorităților naționale, se planifică:

- reactualizarea Regulamentului Consiliului Coordonator;
- perfecționarea structurii lui organizaționale prin crearea subdiviziunilor de profil, în care vor intra organizațiile etnoculturale, respectiv în acea sferă în care acestea se ocupă în procesul de păstrare și dezvoltare a identității național-culturale (funcțiile de consolidare, activitatea culturală, problemele științei și învățământului, mișcarea tinerilor, etc);
- extinderea funcțiilor lui în calitate de unul din mecanismele sistemului de protecție a drepturilor minorităților naționale și interemediar între minoritățile naționale și autorități, care i-au decizii în această sferă;
- sporirea rolului lui în calitate de component al societății civile din Moldova și exprimarea opiniei publice privind starea relațiilor interetnice.

Totuși, se păstrează principiul reprezentanței egale în Consiliul Coordonator, când din componența lui fac parte liderii tuturor organizațiilor etnoculturale, acreditate pe lângă Biroul Relații Interetnice, având statut republican și înregistrate de Ministerul Justiției al Republicii Moldova, indiferent de numărul minorității reprezentate și structurilor obștești înregistrate. Astfel, în componența Consiliului Coordonator sînt reprezentați liderii ai 93 organizații etnoculturale. În total, 30 minorități naționale își au reprezentanții în Consiliul Coordonator: ucraineni (8), ruși (11), bulgari (4), evrei (4), belaruși (1), romi (12), germani (29), polonezi (39), tătari (2), armeni (4), azeri (3), uzbeki (și reprezentanți ai altor etnii din Asia Centrală) (1), ciuvași (1), lituanieni (3), greci (2), coreeni (1), italieni (1), osetini (1). *(Vezi, de asemenea comentariile la pct. 194)*

În procesul elaborării acestor Comentarii, în cadrul ședințelor Consiliului Coordonator au avut loc întrevederile:

- cu Dl Vladimir Filat, Prim-ministru al Republicii Moldova (13 octombrie 2009);
- cu Dl Marian Lupu, deputat al Parlamentului Republicii Moldova, candidat la postul de Președinte al Republicii Moldova (20 octombrie 2009).

În cadrul acestor întrevederi, liderii organizațiilor etnoculturale au avut posibilitatea să-și exprime opinia sa nu numai referitor la situația relațiilor interetnice și problemele ce necesită rezolvare, dar și au constatat existența unui șir de probleme social-economice a situației populației Republicii Moldova în general. A fost luată decizia privind organizarea sistematică a unor asemenea întâlniri și discuții cu reprezentanții diferitor ramuri ale administrației publice centrale, în scopul extinderii domeniilor de cooperare, aducerea în conformitate cu normele internaționale a practicii existente.

În cadrul ședinței Consiliului Coordonator din 19 noiembrie curent s-a discutat proiectul Regulamentului nou al Biroului Relații Interetnice privind organizarea și activitatea lui, care va prezentat pentru adoptare Guvernului Republicii Moldova.

Astfel, măsurile expuse și activitatea comună pe viitor a Biroului Relații Interetnice și membrii Consiliului Coordonator în contextul recomandărilor CC permit participarea mai eficientă a Consiliului Coordonator în procesul protecției drepturilor civile, culturale, educative și religioase ale minorităților naționale, precum și va contribui la integrarea minorităților naționale în viața social-administrativă, cultural-politică și economică a Republicii Moldova.

Pct. 200

În conformitate cu informația parvenită de la **Ministerul Justiției**, în baza art. 111 din Constituția Republicii Moldova și Legii „Privind statutul juridic special al Găgăuziei (Gagauz Yeri)”, nr. 344-XIII din 23 decembrie 1994, Găgăuzia este o unitate teritorială autonomă cu un statut special care, fiind o formă de autodeterminare a găgăuzilor, este parte integrantă și inalienabilă a Republicii Moldova și soluționează de sine stătător, în limitele competenței sale, în interesul întregii populații, problemele cu caracter politic, economic și cultural. Pe teritoriul UTA Găgăuzia sînt garantate toate drepturile și libertățile prevăzute de Constituția și legislația Republicii Moldova. În Găgăuzia activează organe reprezentative și executive. Pămîntul, subsolul, apele, regnul vegetal și cel animal, alte resurse naturale aflate pe teritoriul UTA Găgăuzia sînt proprietate a poporului Republicii Moldova și constituie totodată baza economică a Găgăuziei.

Bugetul Găgăuziei se formează în conformitate cu normele stabilite în Legea „Privind statutul juridic special al Găgăuziei (Găgăuz Yeri)”. Controlul respectării asupra Republicii Moldova în UTA Găgăuzia se exercită de Guvern, în condițiile legii. Legea organică care reglementează statutul special al Găgăuziei poate fi modificată cu votul a trei cincimi din numărul deputaților aleși în Parlament Republicii Moldova.

Minoritatea găgăuză este reprezentantă în Parlamentul Republicii Moldova. Prin Hotărîrea Parlamentului nr. 27 din 25 septembrie 2009 pentru alegerea unui vicepreședinte al Parlamentului, a fost ales în funcția de vicepreședinte al Parlamentului dl deputat Alexandru Stoianoglo, care este de origine etnică găgăuz.

Potrivit Legii numite mai sus, Guvernatorul Găgăuziei este membru al Guvernului Republicii Moldova, confirmat în funcție prin decretul Președintelui Republicii Moldova.

În conformitate cu Hotărîrea Guvernului nr. 129 din 15 februarie 2000 cu privire la Ministerul Justiției al Republicii Moldova, Direcția juridică a unității teritoriale autonome cu statut special Găgăuzia (Gagauz-Yeri) este instituție subordonată a Ministerului Justiției. Potrivit Regulamentului de activitate a Ministerului Justiției, aprobat prin Hotărîrea Guvernului prenotată, în cadrul ministerului se formează un colegiu, compus din ministru (președinte), prim-vice ministru și vice ministru, alți colaboratori ai Ministerului Justiției și șeful Direcției de justiție a Găgăuziei (Gagauz-Yeri). De asemenea, în conformitate cu Regulamentul nominalizat, Ministrul justiției finanțează, în modul stabilit, aparatul central, Direcția de justiție a unității teritoriale autonome cu statut special Găgăuzia și la propunerea

Adunării Populare a Găgăuziei numește și eliberează din funcție șeful Direcției de justiție a unității teritoriale autonome cu statut special a Găgăuziei (Gagauz-Yeri).

Referitor la faptul, că funcționarea autonomiei găgăuză este împiedicată de repartizarea împuternicirilor între Guvernul central și autoritățile Găgăuziei, remarcăm că litigiul între Guvernul Republicii Moldova și UTA Găgăuzia nu se referă la limitarea competențelor acesteia, dar la limita controlului asupra celei din urmă. Astfel, UTA Găgăuzia solicită autorităților administrației publice centrale cu atribuții de control în privința actelor adoptate de autorităților locale nu poate controla actele autorităților din UTA Găgăuzia.

ÎNCHEIERE

Autoritățile Republicii Moldova vor promova prin activitatea lor concluziile și recomandările expuse în Opiniei III asupra Moldovei, precum și vor examina posibilitățile pentru luarea măsurilor eficiente în scopul implementării recomandărilor Comitetului Consultativ al Consiliului Europei privind Convenția-cadru, expuse în pct. 201.

Funcția de coordonator al procesului de promovare și implementare a Opiniei III asupra Moldovei va fi continuată de Biroul Relații Interetnice, care va atrage în această activitate organele administrației publice centrale și locale, organizații neguvernamentale ale minorităților naționale și alte instituții de stat și obștești.

Autoritățile Republicii Moldova sînt interesate de a dezvolta în continuare colaborarea cu Comitetul Consultativ al Consiliului Europei, inclusiv și susținerea financiară în organizarea unui șir de seminare și alte acțiuni în scopul promovării Opiniei III asupra Moldovei și aplicării recomandărilor acesteia, și anume:

- traducerea și publicarea textului Opiniei III asupra Moldovei în limbile minorităților naționale numeroase: ucraineană, rusă, găgăuză, bulgară, romani;
- organizarea seminarului internațional republican (la Chișinău) cu participarea reprezentanților Comitetului Consultativ al Consiliului Europei, reprezentanții administrației publice centrale și locale, reprezentanții societății civile și organizațiile etnoculturale ale minorităților naționale;
- organizarea unui ciclu de seminare de instruire privind problemele cultivării spiritului de toleranță prin mass-media, principiile nediscriminării și egalității pentru asigurarea libertății profesionale.

Susținerea de către Comitetul Consultativ a acțiunilor expuse mai sus va contribui la perfecționarea sistemului satisfacerii adecvate a intereselor social-culturale a minorităților naționale, sporirea eficienței implementării standardelor internaționale și legislației naționale în vigoare, va contribui în general la succesiunea procesului promovării Convenției-cadru pentru protecția minorităților naționale din Republica Moldova.